

Inskrift:

karl

Ristningen har av allt att döma utförts i sen tid.

En nyhuggen runsten står 60 m. Ö om museibyggnaden i en skogsbacke inom området. Ristningen har utförts av vaktmästare E. Eriksson. Inskriften lyder: »Hök sjöfarare, det äldsta namn å Vikbo sägnen känner. Rest år 1925.»

585. Igelsta, Söderby-Karls sn.

Litteratur: B 247, L 624. J. Bureus, Fa 6 s. 147 n:r 244 (Bureus' egen uppteckning), s. 187 n:r 111 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 372, Fa 10:2 n:r 69 b, Fa 1 s. 84; J. Rhezelius, Monumenta Uplandica (Fc 6), s. 73 (tryckt i UFT h. 30, 1915, s. 37), R 550 n:r 25; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 69; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 111; F. V. Radloff, Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län 2 (1805), s. 147; R. Dybeck, Runa (fol.) h. 5 (1872), s. 74, h. 6 (1873), s. 90; UFT h. 2 (1872), s. 72; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 10; S. B. F. Jansson, Runinskrifter i Norrtäljetrakten (i: Norrtäljetrakten under forntiden, 1945), s. 52.

Avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10:2), kopparstick (i Ff 6 n:r 154); Rhezelius, teckning (i Monumenta Uplandica och i R 550); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 247).

Runstenen, som är försvunnen sedan länge, stod enligt Bureus (Fa 6) »wid Igelstad i Söderby». I Monumenta Uplandica ger Rhezelius en närmare beskrivning av stenens plats: »Widh Igelstadh sönan om byn i wreeten, westan store Alm. vägen, til telge och Stoch. genom Söderby S. står R. 4. wender sigh öster. 24 oct.» Peringskiölds Monumenta: »Igelsta by ägor» (B 247

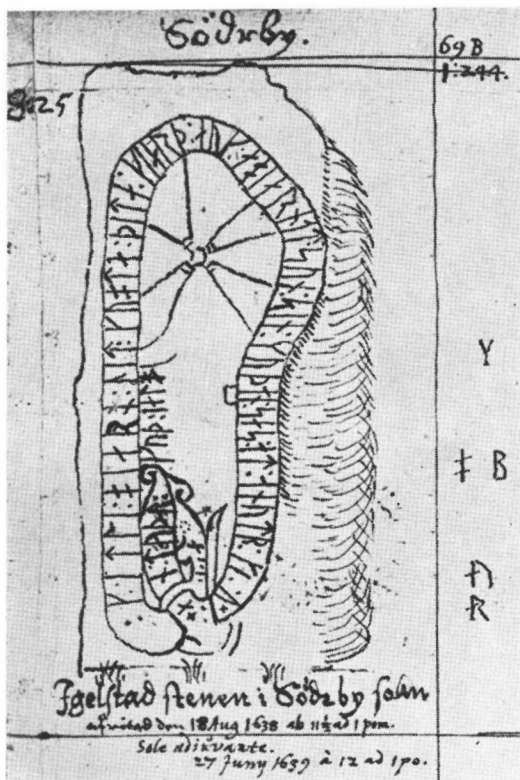

Fig. 317. U 585. Igelsta, Söderby-Karls sn.
Efter teckning av Bureus.

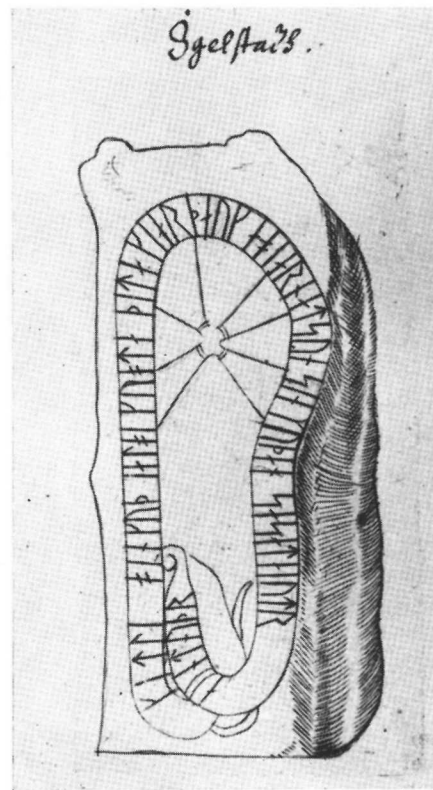

Fig. 318. U 585. Igelsta, Söderby-Karls sn.
Efter kopparstick av Bureus.

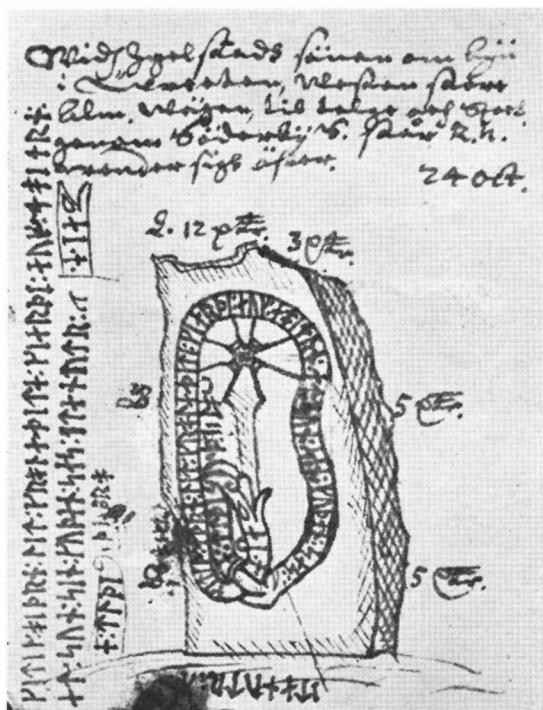

Fig. 319. U 585. Igelsta, Söderby-Karls sn.
Efter teckning av Rhezelius i Monumenta Uplandica.

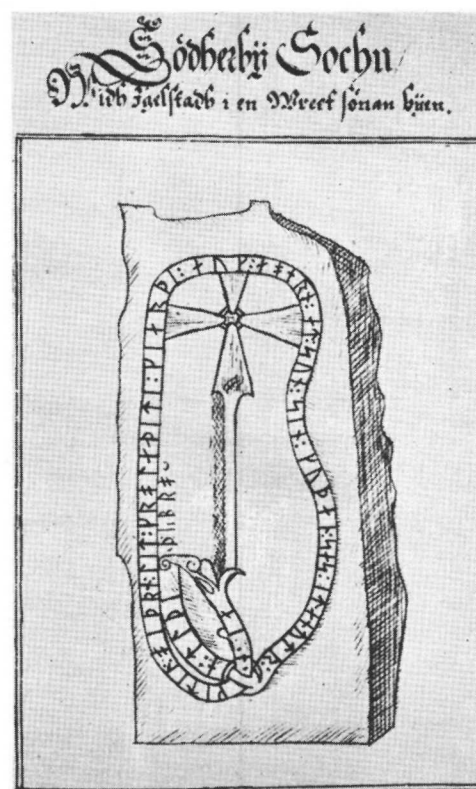

Fig. 320. U 585. Igelsta, Söderby-Karls sn.
Efter teckning av Rhezelius i R 550.

och L 624: »Igelsta ägor»). Celsius: »Wid Igelstad i en Wret sunnan byn, på Igelsta löten, wid stora landsvägen från Stockholm till Grisslehamn.» Vid Radloffs besök var runstenen vid Igelsta borta: »De . . . Runstenar som enligt Bautil skola finnas i Söderby på Kyrkogården . . . och vid Igelsta hafva i senare tider blifvit förstörde.»

I *UFT* (1872) anmärkes icke, att stenen är förkommen, vilket lockar Dybeck till att följande år resa till Igelsta. Resultatet av resan framlade han i uppsatsen »Utgifvarens antiqvariska verksamhet under sommaren 1873» i *Runa* (fol.): »För att ändteligen få se och granska den runsten på Igelstads egor i Söderby socken (L 624), hvilken sten jag i fjor uppgaf vara förkommen, men hvars märkliga inskrift, utan ordet *saknas*, derefter meddelats i hr Klingspors ant. tidskrift, II, s. 72, tog jag vägen åt Söderbytrakten. Redan vid uppförsbacken till Igelstad syntes, till venster om vägen, en trasig större ättehög, och derefter flere i samma skick, men ehuru jag och ett par af de äldsta bönderne under flere timmar sökte runstenen — ett ryseligt snokande! sade gummorna —, var och förblef han ur vägen. En ville minnas att stenen för omkring tio år sedan stått eller legat vid landsvägen söder om byn, och trodde att han blifvit använd till vägfyllnad.» Stenen har trots ytterligare efterforskningar icke kunnat återfinnas.

Enligt Rhezelius var stenen 12 kvarter hög och 5 kvarter bred, d. v. s. ungefär 1,80 m. hög och 0,75 m. bred. Ristningen har uppenbarligen varit mycket svårläst. Rhezelius skriver (R 550): »Denne Runsten måste ännu öfwersees, dy at räghn förhindrade migh at iagh icke wäl kunde få läsa honom, och han af sigh sielf illa syntes.»

Inskrift (enligt Bureus i F a 10:2):

: kitli : biarn : lit : kubta : pita : kiarpi : auk : abiarn : at : sun : sin : kupan : sas : at : anutr : k - : u × : ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
 an : taupar : kup : ialb ...
 65 70 75

Kætilbiorn let kumbl þetta gærva(?) ok Abiorn at sun sinn goðan ... Anundr ... Guð hialpi ...

»Kätilbjörn lät göra detta minnesmärke och Åbjörn åt sin gode son ... Anund ... Gud hjälpe ...»

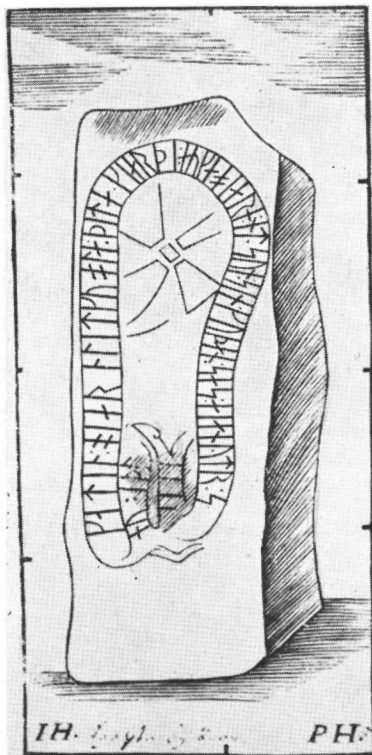

Fig. 321. U 585. Igelsta, Söderby-Karls sn.
Efter B 247.

Läsningarna avvika i hög grad, vilket visar, att ristningen har varit svårläst; jfr Rhezelius' uttalande, att inskriften »illa syntes». Rhezelius läsning (F a 6): *ai · a · kitil : biþrn : lit : krbla þiti : kiarpi : auk : abiarn : at : sun : sin : kupan : sas : itanutr : a : tþi · þi bro*. Hadorph: - - - *katil : biarn lit kubla : pita · kiarpi : auk abiarn : nt · sun : sin · kupan : sas : aianutr : s ... nu : iþl*. O. Celsius anmärker: »En wacker och märkvärdig sten. Men J. Rese har ej wäl kunnat läsa honom. Är intet sammanhang i dess afskrift. Säger sig af regn varit hindrad.» Celsius har tydligen icke själv besökt stenen.

Det märkligaste med denna inskrift torde vara, att **b**-runan otvivelaktigt här har haft formen þ . På den punkten stämma läsningarna överens.¹ Bruket av denna runa ur den s.k. »svensk-norska runraden» är säkerligen ett ålderdomligt drag. Brate drager därav den slutsatsen, att Igelstastenen, »som har þ , þ i betydelsen **b**, liksom vissa runinskrifter med kortkvisttyp», är »Upplands äldsta runsten med yngre runor». Det är under sådana förhållanden ytterst beklagligt, att stenen har gått förlorad. De läsningar som finnas äro sådana, att man icke på dem kan bygga någon säker tolkning av inskriften i dess helhet. Särskilt slutet har tydligen redan på 1600-talet varit svårt skadat.

Namnen *Kætilbiorn* och *Abiorn* förekomma jämförelsevis ofta. Om det förre se Sö 226, om det senare Sm 2. *Anundr* är mycket vanligt, se U 533.

¹ Rhezelius har en gång runformen þ , nämligen i den avslutande runföljden **bro**, som skrives þRþ . Att detta är en felläsning är otvivelaktigt.

Närdinghundra härad.

Socknar: Almunge, Knutby, Edsbro, Ununge, Faringe och Bladåker.

Från Närdinghundra härad äro endast 7 runinskrifter kända (U 586—592). De finnas samtliga i Knutby och Edsbro socknar, d. v. s. i häradets centrala och sydöstra delar. Från Edsbro socken äro 4 inskrifter kända och från Knutby 3. Av häradets 7 ristningar äro dock numera 3 förlorade och blott kända genom äldre uppteckningar: U 587, 588, 589. Av de fyra till vår tid bevarade inskrifterna i häradet finnes endast en i oskadat skick, nämligen U 590. Av U 591 och 592 återstå endast obetydliga fragment, och av U 586 saknas fortfarande ungefär en fjärdedel.

Bureus kände endast till tre runstensfragment i hela Närdinghundra härad, U 587, 588, 589; samtliga avritades hösten 1635 av J. Rhezelius. Dessa fragment ha som ovan framhållits nu alla gått förlorade.

I *Ransakningarna* omtalas U 586 för första gången, och U 590 kom i dagen genom J. Hadorphs resa. I *Bautil* finnas U 586 (B 569), U 588 (B 568) och U 590 (B 570) avbildade.

År 1745 blev U 592 känd. I Liljegrens *Runurkunder* upptagas från Närdinghundra härad 5 inskrifter: L 285—289. U 587 saknas där liksom i *Bautil*.

År 1943 slutligen upptäcktes fragmentet U 591.

586. Bro, Edsbro sn.

Pl. 135, 136.

Litteratur: B 569, L 285. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 158; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) I, s. 107; Acta Literaria Sveciæ 3 (1730), s. 85 f.; N. R. Brocman, Resa till Hälsingland 1763 (F e 23), s. 40, Anteckningar i Bautil (R 556 a); F. V. Radloff, Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län 2 (1805), s. 158; R. Dybeck, Runa (fol.) h. 5 (1872), s. 75; UFT h. 2 (1872), s. 18; T. J. Arne, Reseberättelse 1915 (ATA); E. Brate, Anteckningar 1916 (ATA), Svenska runristare (1925), s. 18; UFT h. 33 (1918), s. 114; E. Sjödin, Brev till Upplands fornminnesförening den 4/12 1928 (utdrag i ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Stockholms län 1936 (ATA).

Äldre avbildningar: D. Stahl och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 569; i Monumenta är signaturen D S med bläck ändrad till P[etrus] H[elgonius]); Arne, foto 1915 (ATA); Brate, foto 1916 (ATA); G. Olson, foto 1941 (ATA).

Runstenen står rest 20 m. V om Bro n:r 1 och lika långt Ö om uppfartsvägen.

Den första bevarade uppgiften om Brostenen finnes i *Ransakningarna* 1667—84: »På Broo giärdet är och een runsteen kullfallen.» Vid Hadorphs besök var stenen slagen i två ungefär lika stora delar. Platsen anges med en bläckanteckning på träsnittets baksida: »Broo gele Essbro Sochn»; enligt en anteckning på bildens framsida »ligger» stenen (B 569 och L 285: »Bro gärde»). O. Celsius anger i *Svenska runstenar* (Fm 60) platsen på följande sätt: »Wid Broo kahltäppa i¹ giärdet, i Åsbro sochn på andra sidan om kyrkian emot Broo derest Capellan bor den 28 Maii 1728.» I *Acta Literaria*, där Brostenen har upptagits som n:r XXXIX, anges platsen: »In parœcia Esbro, & pago Åsby.» N. R. Brocman passerade platsen 1763 på väg till Hälsingland. Brostenen

¹ »Broo kahltäppa i» rättat från »Åsby».